

POSTANOWIENIE

Dnia 3 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

w sprawie **N. S.** ,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej, na posiedzeniu w dniu 3 lipca 2025 r.,

zażalenia obrońcy lustrowanego,

na zarządzenie Zastępcy Przewodniczącego Wydziału II Karnego Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4 marca 2025 r., II AKa 508/23, WKK 174/24,

o odmowie przyjęcia kasacji,

na podstawie art. 437 § 1 k.p.k.,

p o s t a n o w i ł

**uchylić zaskarżone zarządzenie i sprawę przekazać do dalszego
procedowania w Sądzie Apelacyjnym w Katowicach.**

UZASADNIENIE

W sprawie N.S. toczyło się postępowanie lustracyjne, zakończone prawomocnym orzeczeniem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 23 lipca 2024 r., II AKa 508/23, utrzymującym w mocy orzeczenie Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 30 maja 2023 r., IV K 24/20, w którym stwierdzono, że N. S. złożył niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne.

W dniu 29 lipca 2024 r. prokurator IPN złożył wniosek o doręczenie mu orzeczenia Sądu Apelacyjnego wraz z uzasadnieniem (k. 172-174, t. 7). Wniosek został zarejestrowany i zarządzono doręczenie odpisu orzeczenia z uzasadnieniem (k. 175, t. 7).

W dniu 31 lipca 2024 r. lustrowany złożył wniosek o sporządzenie uzasadnienia i doręczenie orzeczenia Sądu Apelacyjnego wraz z uzasadnieniem. Wniosek ten wpłynął do Sądu Apelacyjnego w dniu 1 sierpnia 2024 r. (k. 185-186, t. 7).

Zarządzeniem z dnia 1 sierpnia 2024 r., II AKa 508/24, Przewodniczący Wydziału II Karnego Sądu Apelacyjnego w Katowicach odmówił przyjęcia wniosku o uzasadnienie pochodzącego od lustrowanego. W uzasadnieniu zarządzenia wskazano, że wniosek został złożony po terminie (k. 188, t. 7).

Następnie, pismem z dnia 26 września 2024 r. lustrowany ponownie zwrócił się z wnioskiem o sporządzenie uzasadnienia orzeczenia i jego doręczenie wraz z uzasadnieniem, w treści wniosku powołał się na przepisy art. 21b ust. 1 i 5 ustawy lustracyjnej (ustawa dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów; t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1632 ze zm.). W tym piśmie zawarł też wniosek o przywrócenie terminu, powołał się m.in. na brak stosownych pouczeń (art. 16 § 1 k.p.k.) oraz brak wiedzy o tym, że zostało sporządzone uzasadnienie wyroku oraz o zamknięciu drogi do wniesienia kasacji strony. Powołał się wprost na przepis art. 126 § 1 k.p.k. oraz załączył odrębne pismo zawierające wniosek o uzasadnienie (k. 207-208, t. 7).

Odpis orzeczenia wraz z uzasadnieniem został doręczony lustrowanemu w dniu 20 listopada 2024 r. wraz z pouczeniem o treści art. 21b ust. 6 ustawy lustracyjnej (k. 212, t. 7).

W dniu 18 grudnia 2024 r. obrońca lustrowanego złożył kasację od orzeczenia Sądu Apelacyjnego (k. od 2 do 41, tom kasacyjny).

Zarządzeniem z dnia 4 marca 2025 r., II AKa 508/23, WKK 174/24, Zastępca Przewodniczącego Wydziału II Karnego Sądu Apelacyjnego w Katowicach odmówił przyjęcia kasacji. Wskazał, że podstawę rozstrzygnięcia stanowi art. 429 § 1 k.p.k. w zw. z art. 530 § 2 k.p.k. W uzasadnieniu opisał przebieg postępowania i podał, że w sprawie II KK 328/20 Sąd Najwyższy stwierdził, iż w konsekwencji zmiany normatywnej na gruncie ustawy lustracyjnej, wynikającej z orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, funkcjonują aktualnie dwa rodzaje kasacji: skarga lustrowanego wnoszona w oparciu i na zasadach wskazanych w Kodeksie postępowania karnego,

a więc tylko od prawomocnego orzeczenia sądu odwoławczego kończącego postępowanie lustracyjne oraz kasacja podmiotów określonych w art. 21b ust. 6 ustawy lustracyjnej, mogących występować z tą skargą zarówno z urzędu, jak i na wniosek strony postępowania lustracyjnego (prokuratora Instytutu Pamięci Narodowej lub lustrowanego), od każdego przy tym prawomocnego orzeczenia. Kasacja wnoszona przez stronę winna więc opierać się o przepisy Kodeksu postępowania karnego. Niezbędnym warunkiem do jej wywiedzenia pozostaje wniesienie w zawitym terminie 7 dni od ogłoszenia orzeczenia wniosku o sporządzenie uzasadniania i doręczenia orzeczenia wraz z uzasadnieniem. Przepis art. 21b ust. 1 ustawy lustracyjnej odnosi się bowiem tylko do orzeczenia Sądu I instancji. Wskazuje na to wyraźnie jego redakcyjne umiejscowienie. Wywiedzenie kasacji nie za pośrednictwem podmiotów wskazanych w art. 21b ust. 6 ustawy lustracyjnej wiąże się z koniecznością stosowania przepisów Kodeksu postępowania karnego. Dlatego też należało odmówić przyjęcia kasacji, gdyż nie został w terminie 7 dni od ogłoszenia orzeczenia złożony przez stronę wniosek o doręczenie odpisu orzeczenia z uzasadnieniem.

Zażalenie na to zarządzenie wniósł obrońca lustrowanego, który zaskarżył je w całości i zarzucił:

„1. rażąco obrazę przepisów prawa procesowego, mającą istotny wpływ na treść zaskarżonego zarządzenia, a mianowicie naruszenie art. 19 ustawy lustracyjnej w zw. z art. 21b ust. 1 ustawy lustracyjnej w zw. z art. 21b ust. 5 ustawy lustracyjnej w zw. z art. 21b ust. 6 ustawy lustracyjnej w brzmieniu wynikającym z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007 r., sygn. akt K 2/07 (publ. Dz.U. poz. 571) w zw. z art. 530 § 2 k.p.k. poprzez błędną i obiektywnie niezrozumiałą odmowę przyjęcia kasacji obrońcy lustrowanego z dnia 18 grudnia 2024 r. z uwagi na okoliczność, iż: „nie został w terminie 7 dni od ogłoszenia orzeczenia złożony przez stronę wniosek o doręczenie odpisu orzeczenia z uzasadnieniem”, w sytuacji, gdy w świetle art. 21b ust. 1 ustawy lustracyjnej: orzeczenie sądu wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie stronie, a w świetle art. 21b ust. 5 ustawy lustracyjnej orzeczenie sądu wydane w drugiej instancji jest prawomocne. Uzasadnienie orzeczenia sporządza się z urzędu w terminie 30 dni od daty wydania orzeczenia, które to przepisy w sposób kompleksowy regulują kwestie doręczenia

orzeczenia sądu II instancji w sprawie lustracyjnej wraz z uzasadnieniem, zaś w niniejszej sprawie orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Katowicach wraz z uzasadnieniem zostało doręczone N. S. w dniu 20 listopada 2024 r. wraz z pouczeniem o treści art. 21b ust. 6 ustawy lustracyjnej, co powoduje, że obrońca N. S. korzystając z przysługującym lustrowanemu uprawnienia wynikającego z aktualnego brzmienia art. 21b ust. 6 ustawy lustracyjnej wywiódł w wymaganym terminie kasację, która powinna zostać przyjęta do merytorycznego rozpoznania;

2. naruszenie art. 21b ust. 1 ustawy lustracyjnej poprzez jego rażąco błędną wykładnię zaprezentowaną w zaskarżonym postanowieniu, polegającą na przyjęciu, iż przepis ten dotyczy wyłącznie orzeczeń w sprawach lustracyjnych wydanych w pierwszej instancji, które to twierdzenie jest nie tylko sprzeczne z treścią tego przepisu, który nie zawiera takiego ograniczenia oraz podstawową zasadą wykładni *lege non distinguente nec nostrum est distinguere*, ale również samym działaniem Sądu Apelacyjnego, który w dniu 20 listopada 2024 r. doręczył N. S. wydane w niniejszej sprawie orzeczenie wraz z uzasadnieniem pouczając lustrowanego o treści art. 21b ust. 6 ustawy lustracyjnej”.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego zarządzenia oraz przyjęcie kasacji do merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Na skutek wniesionego zażalenia należało uchylić zaskarżone zarządzenie z tego względu, że było ono przedwczesne.

W uzasadnieniu zaskarżonego zarządzenia Zastępca Przewodniczącego Wydziału II Karnego Sądu Apelacyjnego w Katowicach wskazał, że na gruncie ustawy lustracyjnej funkcjonują aktualnie dwa rodzaje kasacji: skarga lustrowanego wnoszona w oparciu i na zasadach wskazanych w Kodeksie postępowania karnego, a więc tylko od prawomocnego orzeczenia sądu odwoławczego kończącego postępowanie lustracyjne oraz kasacja podmiotów określonych w art. 21b ust. 6 ustawy lustracyjnej, mogących występować z tą skargą zarówno z urzędu, jak i na wniosek strony postępowania lustracyjnego (prokuratora Instytutu Pamięci Narodowej lub lustrowanego), od każdego przy tym prawomocnego orzeczenia, a nie tylko wydanego w drugiej instancji, i to w oparciu o szersze podstawy kasacyjne

niż w Kodeksie postępowania karnego. Takie stanowisko jest samo w sobie słuszne i znajduje oparcie w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz literaturze przedmiotu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2009 r., II KK 41/09; postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 25 lutego 2016 r., V KZ 5/16; z dnia 21 lipca 2021 r., II KK 328/20; w ten sposób także M. Zbrojewska, *Rola i stanowisko prawne Sądu Najwyższego w procesie karnym*, LEX/el 2014, rozdział VII, § 6).

Powyższe nie wynika wprost z przepisów ustawy lustracyjnej, ale jest rezultatem orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, który wyrokiem z dnia 11 maja 2007 r., K 2/07 (Dz.U. z 2007 r., nr 85, poz. 571), w punkcie 30 rozstrzygnięcia, uznał art. 21b ust. 6 ustawy lustracyjnej w zakresie, w jakim pozbawia osobę lustrowaną prawa do wniesienia kasacji od prawomocnego orzeczenia sądu, za niezgodny z art. 2, art. 31 ust. 3 Konstytucji RP i art. 6 EKPCz.

Analiza akt sprawy prowadzi do wniosku, że lustrowany na żadnym etapie postępowania nie został pouczone o zasadach zaskarżenia orzeczenia sądu odwoławczego, w tym również o zasadach pierwszej czynności otwierającej drogę do wniesienia kasacji, tj. od kiedy rozpoczyna swój bieg termin do składania wniosku o uzasadnienie orzeczenia sądu odwoławczego. Z protokołu rozprawy odwoławczej wynika wyłącznie, że po ogłoszeniu orzeczenia Przewodniczący pouczył strony, że „wyrok jest prawomocny, a uzasadnienie na piśmie zostanie sporządzone z urzędu w terminie 30 dni” (k. 169, t. 7). W pouczeniu tym nie ma mowy o potrzebie złożenia wniosku o uzasadnienie w przypadku chęci zaskarżenia orzeczenia Sądu odwoławczego. Co więcej, wskazanie na sporządzenie uzasadnienia z urzędu może sugerować stronie, że do czasu jego otrzymania nie musi ona podejmować żadnych innych czynności procesowych. Nie można pominąć, że na ostatnim terminie rozprawy odwoławczej lustrowany występował bez obrońcy (jak wynika z akt sprawy, na tym etapie postępowania lustrowany nie był już reprezentowany przez żadnego z dwóch obrońców, którzy reprezentowali go w toku postępowania pierwszoinstancyjnego) a sam nie był obecny, w sytuacji, gdy składał wniosek o odroczenie terminu rozprawy (k. 156, t. 7), który nie został uwzględniony postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 23 lipca 2024 r. (k. 168v, t. 7). W tej sytuacji nawet późniejsze ewentualne zapoznanie się z treścią protokołu rozprawy apelacyjnej przez lustrowanego nie mogło dostarczyć mu

informacji o sposobie wywiedzenia kasacji. Analiza akt sprawy prowadzi do wniosku, że także na wcześniejszych etapach postępowania lustrowany nie był pouczany o zasadach zaskarżania orzeczenia sądu odwoławczego.

Brak pouczenia strony w ww. przedmiocie nie może wywierać dla niej niekorzystnych skutków (zasada lojalności z art. 16 § 1 i 2 k.p.k.). Już z tego powodu nie można zaakceptować zaskarżonego zarządzenia i odmowy przyjęcia kasacji tylko z tego względu, że nie został w terminie 7 dni od ogłoszenia orzeczenia złożony przez stronę wniosek o doręczenie odpisu orzeczenia z uzasadnieniem. Jednakże kluczowym powodem, dla którego zaskarżone zarządzenie zostało uznane za przedwczesne jest nierozpoznanie wniosku lustrowanego o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o doręczenie orzeczenia Sądu odwoławczego z uzasadnieniem. W piśmie z dnia 26 września 2024 r. (k. 207, t. 7) lustrowany wystąpił z wnioskiem o doręczenie orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Katowicach wraz z uzasadnieniem. Jednocześnie w treści tego pisma, w jego drugiej części, wyraźnie zawarł wniosek o przywrócenie ww. terminu. Powołał się na fakt, że nie został pouczony „o żadnych rygorach związanych z trybem zaskarżania orzeczenia Sądu Odwoławczego”. Powołał się na art. 16 § 1 k.p.k. Wskazał także na zachowanie terminu do wniesienia tego wniosku, podał podstawę prawną swojego żądania, tj. art. 126 § 1 k.p.k. Do pisma załączył odrębny wniosek o doręczenie orzeczenia wraz z uzasadnieniem (k. 208, t. 7). Wniosek ten nie został nigdy rozpoznany przez Sąd Apelacyjny w Katowicach, nie podjęto co do niego także żadnej decyzji o charakterze formalnym, która wskazywałaby na brak możliwości jego merytorycznego rozpoznania. W reakcji na pismo lustrowanego jedynie doręczono mu odpis orzeczenia Sądu odwoławczego z uzasadnieniem wraz z pouczeniem o treści art. 21b ust. 6 ustawy lustracyjnej (k. 210, k. 212, t. 7).

Tym samym wydanie zarządzenia o odmowie przyjęcia kasacji obrońcy lustrowanego w sytuacji, gdy powodem takiego rozstrzygnięcia było niedochowanie terminu do złożenia wniosku o uzasadnienie orzeczenia, a w aktach sprawy pozostaje nierozpoznany wniosek o przywrócenie tego terminu, musiało skutkować uchyleniem zaskarżonego zarządzenia. Po przekazaniu sprawy do Sądu Apelacyjnego w Katowicach powinien on w pierwszej kolejności przystąpić do rozpoznania wniosku lustrowanego o przywrócenie terminu. Mając na względzie, że

argumentacja tego wniosku koncentruje się na kwestii braku stosownego pouczenia i wiedzy lustrowanego o sposobach zaskarżenia orzeczenia Sądu Apelacyjnego, jego rozpoznanie będzie także pomocne dla rozstrzygnięcia tej kwestii, która bezpośrednio rzutowała na wydanie zarządzenia o odmowie przyjęcia kasacji.

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w części dyspozytywnej niniejszego postanowienia.

[J.J.]

[a.ł.]